

## บทที่ 2

### ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประชากรในสี่จังหวัดภาคใต้

จากที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 การศึกษา "ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้" ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนั้นจึงน่าที่จะได้ศึกษาลักษณะของกลุ่มประชากรดังกล่าว ทั้งในแง่ของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งหลักการสอนและการปฏิบัติทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ได้แก่ จังหวัดสตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จากการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2523 ประชากรในพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้รวมทั้งสิ้น 1,238,016 คน ในจำนวนนี้ 906,407 คน เป็นประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 73.2 ของประชากรในสี่จังหวัดนี้โดยแยกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

จังหวัด	ประชากรทั้งหมด	จำนวนประชากรที่ นับถือศาสนาอิสลาม	ร้อยละของผู้ที่นับถือ ศาสนาอิสลาม
สตูล	156,485	103,277	66.00
ยะลา	265,276	166,519	62.77
ปัตตานี	418,932	324,548	77.47
นราธิวาส	397,840	312,546	78.46

จากสถิติจำนวนประชากรตามตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในสี่จังหวัดภาคใต้มีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าครึ่งของประชากรทั้งหมดในแต่ละจังหวัด ฉะนั้นการที่จะศึกษาภาวะด้านประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องพฤติกรรม การเจริญพันธุ์ของกลุ่มประชากรในพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ จึงควรทำความเข้าใจอย่างยิ่งเกี่ยวกับพื้นฐานของหลักการของศาสนาอิสลาม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี เพื่อจะได้เข้าใจพื้นฐานความคิดความเชื่อของชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามเข้าไปมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมมีความ

สัมพันธ์อย่างแน่นกับศาสนาจนไม่สามารถจะแยกออกได้ (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ 2519 : 115) ตลอดจนอิทธิพลของศาสนาที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรม การเจริญพันธุ์ของประชากรในเขตพื้นที่ เหล่านี้ด้วย

### หลักการศาสนาอิสลาม

อิสลาม เป็นชื่อของศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลก กำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1153 ณ ประเทศซาอุดีอาระเบีย คำว่า "อิสลาม" เป็นคำภาษาอาราบิกแปลว่า "การมอบกาย และจิตใจให้แก่พระเจ้า (พระอัลเลาะห์)" ตามความหมายนี้อิสลามคือ "ศาสนาซึ่งผู้นับถือนับถือนยอมมอบกายและจิตใจให้แก่พระอัลเลาะห์" (สมชัย อนุমানราชธน 2514 : 12) คนที่นับถือศาสนาอิสลามมีชื่อเรียกว่า "มุสลิม" ซึ่งมาจากคำว่า "อัส-ละ-มะ" ซึ่งเป็นคำกริยาของคำนาม "อิสลาม" แปลว่า เข้ายอมน้อมกาย คำว่า มุสลิม จึงแปลว่า คนที่ยอมมอบกายและจิตใจให้แก่พระอัลเลาะห์ นอกจากนี้ผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วโลกต่างให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติอย่างสูงสุดคือ คัมภีร์กุรอานอันเป็นคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลาม คัมภีร์กุรอานที่ เปรียบเสมือนหัวใจของศาสนาอิสลาม เพราะบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์กุรอานมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนมุสลิมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย (สมชัย อนุমানราชธน 2514 : 105 - 106)

เนื่องจากศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนมุสลิม เป็นอย่างมาก ดังนั้นจะได้กล่าวถึงโครงสร้างสำคัญของอิสลาม 2 ประการคือ

1. หลักศรัทธา มุสลิมจะต้องศรัทธาในหลัก 6 ประการ (เลขานุการนายกรัฐมนตรี 2527 : 8 - 13) ดังนี้คือ
  - 1.1 ศรัทธาในพระอัลเลาะห์คือการศรัทธาโดยปราศจากข้อสงสัยใดๆ ว่าพระอัลเลาะห์ทรงมีอยู่จริง
  - 1.2 ศรัทธาในมาลาอิกะฮ์ ซึ่งทำหน้าที่รับใช้พระอัลเลาะห์และ เป็นผู้นำโองการมาถ่ายทอดแก่ศาสนดา
  - 1.3 ศรัทธาในคัมภีร์ของพระเจ้า คือศรัทธาว่าพระอัลเลาะห์ทรงประทานคัมภีร์ให้บรรดาศาสนทูต เพื่อนำไปประกาศให้ประชาชนได้ทราบถึงหลักคำสอน

1.4 ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต ซึ่งเป็นผู้นำบัพตัญญูติของอัลเลาะห์มาสั่งสอนแก่ปวงชน

1.5 ศรัทธาต่อวันปรโลก คือมีหลักการอยู่ว่าต้องมีวันหนึ่งที่เป็นวันพิจารณาผลกรรมของมนุษย์ทั้งหมด ผู้ประกอบการกรรมชั่วก็จะได้รับการลงโทษ

1.6 ศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะ คือการยอมรับในอำนาจของพระอัลเลาะห์ว่าพระองค์ทรงเป็นผู้กำหนดความเป็นไปของทุกสิ่ง

2. หลักปฏิบัติ มุสลิมจะต้องถือหลักปฏิบัติ 5 ประการ (จัดรสูมาลย์ กบิลสิงห์ 2521 : 41 - 44) ดังนี้คือ

2.1 การปฏิญาณตนประกาศความศรัทธา คือการปฏิญาณตนว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นนอกจากพระอัลเลาะห์"

2.2 การสวดมนต์หรือที่เรียกว่า "ละหมาด" ชาวมุสลิมจะต้องสวดมนต์วันละ 5 ครั้งตามเวลาคือ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น, ก่อนเที่ยงวัน, บ่าย, ตะวันตกแล้วและห่างจากตะวันตกแล้วประมาณ 2 ชั่วโมง

2.3 การบริจาคทาน หรือที่เรียกว่า ซะกาต (Zakat) จะกระทำเมื่อการถือศีลอดกำลังจะหมดไป

2.4 การถือศีลอด คนมุสลิมทุกคนมีร่างกายและสุขภาพปกติจะต้องถือศีลอดปีละ 1 เดือนในเดือนรอมาดอนซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ในการถือศีลอดนี้มุสลิมทุกคนจะงดเว้นการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมประเวณี และครองตนให้อยู่ในลักษณะสำรวมตน ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงเวลาพระอาทิตย์ตก

2.5 การประกอบพิธีฮัจญ์ ในเดือนที่ 12 ของปฏิทินอิสลาม ชาวมุสลิมจะเดินทางไปประกอบศาสนกิจ ณ นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

สำหรับชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ของไทยนั้น การเดินทางไปแสวงบุญ ณ เมืองเมกกะมีความสำคัญต่อชีวิตของเขา เพราะนอกจากจะเป็นบัพตัญญูติของศาสนาอิสลามแล้ว ผู้ที่กลับจากการทำพิธีฮัจญ์จะได้รับการยกย่องอย่างสูง มีคนนับหน้าถือตา ถือว่าเป็นคนที่สมบูรณ์ในศาสนา และจะได้รับการเรียกว่า ฮัจยีหรือหะยี นำหน้าชื่อของผู้นั้น โดยเหตุนี้เองในแต่ละปีจึงมีชาวไทยเป็นจำนวนมากที่พากันไปแสวงบุญ ณ เมืองเมกกะ ซึ่งบางคนก็มีทุนทรัพย์พอที่จะใช้จ่าย

เป็นค่าเดินทางได้ บางคนก็ถึงกับขายเรือสวนไชนาเพื่อใช้จ่ายในการเดินทาง (ขจัดภัย  
บุรุษพัฒนา 2519 : 142)

### วันสำคัญทางศาสนาอิสลาม

1. วันฮารีรายา ในปีหนึ่งมีวันฮารีรายา 2 ครั้งคือ วันอาารีรายา เรียกตามภาษา  
อาหรับว่า อีดิลฟิตรี (Edil Fitri) มีกำหนด 1 วัน หลังจากที่มีมุสลิมได้ถือศีลอดครบ 1 เดือน  
ตรงกับวันที่ 1 เดือน 10 ของอิสลามและวันฮารีรายาฮัจยี เรียกตามภาษาอาหรับว่า อีดิลอัฎฮา  
(Edil Adzha) มีกำหนด 4 วัน เป็นวันที่มุสลิมไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะ ส่วนมุสลิมที่ไม่  
ได้ไปให้ประกอบพิธีละหมาดอีดิลอัฎฮา ณ มัสยิดหรือสุเหร่าในภูมิภาคของตน

2. วันเมอลิด เป็นวันประสูติของท่านนบี ตรงกับวันจันทร์ที่ 12 เดือน 3 ของ  
อิสลาม ทางภาคใต้จะทำพิธีเมอลิดนี้ 2 แห่งคือที่บ้านหรือที่มัสยิด

3. วันอาชูร่า ตรงกับวันที่ 10 ของเดือนที่ 1 ของอิสลาม ในวันนี้กระทรวงศึกษา-  
ธิการอนุญาตให้โรงเรียนประจำบาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้หยุดเรียน 1 วัน

### กฎหมายอิสลามว่าด้วยลักษณะครอบครัว

กฎหมายอิสลามว่าด้วยลักษณะครอบครัวนี้ (อิมรอน มะลูลิม 2524 : 87-88) ก็คือ  
เป็นรูปแบบหนึ่งของการวางระเบียบแบบแผน การอยู่ร่วมกันระหว่างชายหญิงโดยการเข้าสู่พิธี  
แต่งงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย ศาสนาอิสลามส่งเสริมการสมรส ไม่ส่งเสริมการครองตนเป็น  
โสด เพราะการสมรสนั้นสามารถป้องกันความเสื่อมเสียต่างๆ อันจะเกิดขึ้นได้ทุกขณะ การที่มีมนุษย์  
จำ เป็นจะต้องมีการครองคู่กันนั้น เหตุผลที่สำคัญยิ่งก็ดังที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานคือ เพื่อต้องการที่จะ  
ให้มนุษย์ชาติทั้งหลายได้ตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ ความเป็นตัวของตัวเอง การรวมกันเป็น  
ครอบครัว เป็นสังคมจะต้องอยู่ร่วมกัน เป็นปีกแผ่น การอยู่ร่วมกันเป็นปีกแผ่นนั้นจำ เป็นจะต้องมี  
เอื้อยแห่งความสัมพันธ์ในระหว่างกันและกันอย่างลึกซึ้งและมั่นคง มิฉะนั้นความเป็นปีกแผ่น  
ดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน โดยเหตุนี้พระผู้เป็นเจ้าจึงอนุมัติและส่งเสริมให้มนุษย์ทั้งหลาย  
ได้มีการแต่งงานครองคู่ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสามีภรรยาที่หลังจากใช้ชีวิตร่วมกันแล้วจะก่อ  
ให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน โดยส่งเสริมให้มีการสำแดงออกซึ่งความเป็นมนุษยชาติอย่างแท้จริง

การแต่งงานในทรรศนะของศาสนาอิสลามนั้น เท่ากับว่าศาสนาอิสลามสนับสนุนการวางพื้นฐานทางสังคม โดยเริ่มที่ครอบครัวอันเป็นหน่วยแรกสุดของสังคม ดังนั้นการเข้าสู่ประตูวิวาห์ระหว่างชายและหญิงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนกระทั่งเหตุผลในการสร้างสถาบันครอบครัว การแต่งงานหรือการสมรสจึงถือเป็นวัฒนธรรมของอิสลามอย่างหนึ่ง ที่มุสลิมจำเป็นจะต้องประพฤติโดยเคร่งครัด ในกรณีที่บุคคลปรารถนาจะอยู่ร่วมกันนั้น จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ที่วางอยู่บนพื้นฐานที่แน่นอน และมีคุณธรรม เป็นบรรทัดฐานในการครองเรือน เพื่อคงไว้ซึ่งสิ่งดีงามทั้งปวง

### การแต่งงานและการหย่าร้าง

ศาสนาอิสลามห้ามมิให้สตรีใกล้ชิดกับชายทั่วไปที่ไม่ใช่ญาติสนิท โดยเฉพาะการอยู่สองต่อสองเมื่อสามีหรือผู้ปกครองไม่อยู่ หญิงสาวมุสลิมไม่มีอิสระในการเลือกคู่ด้วยตนเอง ต้องอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของผู้ปกครอง ซึ่งได้แก่บิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่หรือดาโต๊ะยุติธรรม หญิงมุสลิมมักจะแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อยคือ 13 ปีขึ้นไป หญิงหม้ายแต่งงานใหม่ได้โดยไม่มีเงื่อนไข ง่าย ชายที่แต่งงานกับหญิงหม้ายลูกติดถือว่าได้บุญ โดยเฉพาะหญิงหม้ายที่สามีตายในทีรบ ใครแต่งงานด้วยจะได้บุญมากเป็นพิเศษ

ตามหลักศาสนาอิสลามการแต่งงานของชาวไทยมุสลิมต้องมีหลัก 5 ประการคือ

(1) ต้องเป็นมุสลิม (2) มีหญิงที่จะต้องทำการแต่งงาน (3) ฝ่ายหญิงมีผู้ปกครอง (4) มีการกล่าวบอกและกล่าวรับ (5) มีพยานอย่างน้อย 2 คนถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งถือว่าการแต่งงานนั้นไม่สมบูรณ์ และการแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักศาสนานี้ ทางรัฐบาลก็ยอมรับโดยการให้สิทธิแก่ชาวไทยมุสลิม ในกฎหมายเกี่ยวกับมรดกและครอบครัว (กองประสานราชการ กรมการปกครอง 2506 : 1 - 2 อ้างถึงใน ขจัดภัย บุรุษพัฒนา 2519 : 146)

หลังจากการสมรสผ่านไป อาจมีสาเหตุที่ไม่พอใจระหว่างคู่สามีภรรยาซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ อิสลามยอมรับความเป็นจริงอีกภาวะหนึ่งและมีได้ห้ามการหย่าร้าง แต่ห้ามกระทำการหย่าร้างโดยอำเภอใจ ดังนั้นศาสนาอิสลามจึงวางหลักเกณฑ์การหย่าร้างไว้และเปิดโอกาสให้ปรองดองกันเพื่อระงับการหย่าร้างดังกล่าวขึ้น การหย่าร้างคือการถอนปรนทีศาสนาดาทรงอนุมัติให้แก่มุสลิม

ศาสดาทรงตรัสว่า "สิ่งที่พระเจ้าทรงรังเกียจมากที่สุดนั่นคือการหย่า" เนื่องจากท่านสาวกคนสำคัญได้กล่าวตักเตือนการหย่าร้างไว้ว่า "การที่บิดามารดาแยกทางกันอยู่นั้นอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรเกิดมามีความประพฤติชั่วและกลายเป็นคนเสเพลได้" (อิมรอน มะลูลิม 2524 : 91)

การรอระหว่างการหย่า (อิตตะฮ) นั้นมี 3 ประเภทคือ (ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์ 2514 : 1628 - 1629 อ้างถึงใน ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2527 : 56)

1. สตรีที่มีระดูมาปกติ สตรีที่ยังไม่มีระดู สตรีที่ป่วยและสงสัยในการมีระดู สตรีที่คิดว่าจะหมดวัยมีระดู ให้นำคอยสามเดือน
2. สตรีที่สามีตายคือ เป็นหม้ายให้นำคอยถึงสี่เดือนกับสิบวัน
3. สตรีที่ตั้งครรภ์จะแต่งงานใหม่ไม่ได้จนกว่าจะได้คลอดบุตรเสียก่อน ในกรณีสามีของสตรีหนึ่งตาย และสตรีนั้นตั้งครรรภ์และได้คอยมาแล้วสี่เดือนกับสิบวันหรือน้อยกว่าก็ตาม เมื่อได้คลอดบุตรแล้วจึงจะแต่งงานใหม่ได้ทันที

การรอระหว่างหย่า เพื่อต้องการให้รู้ว่าสตรีตั้งครรรภ์หรือไม่ หรือในกรณีอื่นก็เพื่อเปิดโอกาสให้ได้มีการยับยั้งชั่งใจและสามารถปรองดองกันได้ การหย่านั้นยังมีเงื่อนไขอื่นด้วย เช่น ห้ามหย่าเวลามีโทษจรีต ต้องให้มีพยานสองคน เป็นต้น

การหย่านั้นสามีจะต้องกล่าวคำหย่าออกมา เช่น "ฉันหย่าเธอ ฯลฯ" โดยมีพยานที่ชื่อสัตย์ 2 คน หลังจากหย่าแล้วภรรยาจะต้องอยู่ในบ้านของสามีต่อไปจนกว่าจะครบการรอระหว่างหย่า

จากการที่สตรีไทยมุสลิมสามารถสมรสได้หลายครั้งโดยสังคัมไม่รังเกียจ แต่มีข้อแม้ว่าแต่ละครั้งจะต้องพ้นการรอระหว่างการหย่าก่อน จึงจะทำการสมรสใหม่ได้ตั้งนี้ หากสตรีไทยมุสลิมหย่าหลายครั้งก็จะทำให้ช่วงระยะเวลาของการมีบุตรน้อยลง

### สถานภาพของสตรีในศาสนาอิสลาม

โมฮัมมัด อับดุลกาเดร์ (2520 : 55 - 57) ได้กล่าวถึงสถานภาพของสตรีในศาสนาอิสลามว่า ในสมัยก่อนศาสนาอิสลาม ชาวอาหรับถือว่าการมีลูกสาวเป็นอัปมงคลแก่ครอบครัวนับตั้งแต่มีศาสนาอิสลามจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงภายในระยะเวลา 23 ปี ซึ่งท่านบิมุฮามมัดเผยแพร่นโยบายนิติศาสนาอิสลาม สถานภาพของสตรีได้รับการยกย่องฐานะให้มีสิทธิ เกียรติยศ และการเคารพยกย่องมากขึ้น

- สิทธิของสุภาพสตรี สตรีมีสิทธิในการรับมรดก เกียรติยศและการศึกษา แต่จะได้รับน้อยกว่าชาย ทั้งนี้เพราะสตรีมีความรับผิดชอบทางการเงินน้อยกว่าชาย เนื่องจากสตรีได้รับการเลี้ยงดูจากสามีและมีสิทธิในการรับสินสอดอันเป็นสมบัติโดยชอบของตน

- หน้าที่ของสตรีต่อศาสนา ประการแรกคือการศรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮ์ และคำสอนของศาสนาอิสลาม สตรีมีหน้าที่จะต้องเลี้ยงดูและส่งเสริมลูกให้มีพื้นฐานความศรัทธาต่อหลักการของศาสนาอิสลาม สำหรับในด้านการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ สตรีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติเท่าเทียมกับชายทุกประการ

- จรรยาธรรมของสตรี สตรีอิสลามจะต้องรักษาและอยู่ในขอบเขตของบทบัญญัติทางศาสนา เพื่อประโยชน์แห่งตนและความมั่นคงของจรรยาธรรมของสังคมทั่วไป สตรีจึงหลีกเลี่ยงการประพฤติปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดอารมณ์ใคร่และความคิดใฝ่ต่ำจากเพศชาย สตรีจะต้องละเว้นการแต่งกายอันไม่เหมาะสม ในพระคัมภีร์กำหนดไว้ว่ามีให้สตรีเดินทางคนเดียวโดยไม่มีผู้ดูแลหรือติดตามในระยะทางไกล สตรีไม่ควรอยู่โดยลำพังกับฝ่ายชายที่มีโชฎุติสนิหและสตรีควรจะประหยัดคำพูดที่ชวนให้เกิดอารมณ์แก่คู่สนทนา อิสลามไม่ส่งเสริมให้สตรีเปิดเผยส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยการแต่งกายแบบสั้นหรือโปรงแสง

ดังนั้น สตรีมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้จึงนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ ใส่เสื้อแขนยาวและมีผ้าคลุมศีรษะ ไม่นิยมนุ่งกระโปรงและเสื้อแบบไทย นอกจากสตรีมุสลิมที่เป็นครูหรือเป็นข้าราชการเท่านั้นที่นุ่งกระโปรงและเสื้อแขนสั้น

- ความสำคัญของการศึกษาแก่สตรี อิสลาม เน้นความสำคัญของการศึกษาแก่สตรี เป็นอย่างมาก แต่การศึกษานั้นมิใช่มุ่งเพื่อการหางานรับจ้างหรือกินเงินเดือนอย่างเดียวเท่านั้น หากยังเป็นหลักเพื่อการสร้างบ้าน สร้างครอบครัวและการสร้างชาติ เป็นสำคัญ

ตามหลักกฎหมายอิสลามถือว่าหญิงที่แต่งงานมีสามีแล้วไม่มีสิทธิทำนิติกรรมใดๆ เป็นหน้าที่ของสามี เพราะสามีมีหน้าที่หาเลี้ยงภรรยาและให้ความเลี้ยงดูแก่หญิงที่เป็นภรรยาทุกคน เว้นแต่หญิงนั้นมีทรัพย์สินเดิมก่อนแต่งงาน หรือโดยรับมรดกจากพ่อแม่พี่น้องก็ถือว่าเป็นสินเดิม ซึ่งเป็นสินส่วนตัวมีสิทธิทำนิติกรรมได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสามี (ขจัดภัย บุรุษพัฒนา 2519 : 149)

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า โดยทั่วไปสตรีมุสลิมมีสิทธิและเสรีภาพน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีมุสลิมที่สมรสแล้ว สิทธิต่างๆ และการดำเนินชีวิตจะขึ้นอยู่กับสามี เป็นส่วนมากซึ่งอาจมีผลใน เรื่องของจำนวนบุตรด้วย

#### การให้สิทธิมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนในอิสลาม

โฆห์มัด อับดุลกาเดร์ 2520 : 58 - 60) ได้กล่าวถึงการให้สิทธิมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนในอิสลามว่า จากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานความว่า "สุเจ้าจะแต่งงานกับสตรีตามทีสุเจ้าคิดว่าดีสำหรับสุเจ้าได้ สอง สาม หรือสี่ แต่หากสุเจ้าเกรงว่าไม่สามารถที่จะให้ความเลี้ยงดูและเท่าเทียมกันได้ จงมีเพียงหนึ่ง" จากบทบัญญัติที่ได้กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่า หน้าที่อันสำคัญจากสิทธิที่จะมีได้มากกว่าหนึ่งเท่า นั้น คือการให้ความเลี้ยงดูธรรมอันเป็นหน้าที่สำคัญและยากมากในกรณีที่ชายเกรงว่าไม่สามารถจะให้ความเท่าเทียมกันได้ เขาควรมีเพียงหนึ่ง เท่านั้นกรณีอันจำเป็นแก่การเปิดโอกาสให้มีภรรยามากกว่าหนึ่งคน ความสมดุลงานงานของชายหญิงนั้น ในหลายโอกาสจะไม่เท่ากัน โดยเฉพาะประเทศที่จะต้องประสบภัยสงครามทำให้บุรุษเพศต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมากกว่าเพศหญิงและซึ่งบุตรภรรยาปราศจากที่พึ่ง ในเหตุการณ์เช่นนี้ไม่มีสถาบันใดที่จะให้ความอุปการะความอบอุ่นแก่สตรีเพศดีกว่าการแต่งงาน บุรุษเพศที่แต่งงานแล้ว ปรากฏว่าภรรยาไม่สามารถจะให้กำเนิดทายาทได้หรือภรรยาพิการ หรือไม่สามารถสนองความต้องการตามธรรมชาติแก่สามีได้ การที่สามีจะทอดทิ้งภรรยาคนแรกที่อยู่ในฐานะที่กล่าวมาแล้วนั้นย่อม เป็นการ



ขาดมนุษยธรรม และถ้าการมีภรรยาใหม่ด้วยความจำเป็นดังกล่าวมานั้นไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม สตรีเพศนั้นเองจะเป็นผู้เสียเปรียบ เพราะสตรีเพศคนใดที่มีได้อยู่ในฐานะภรรยาย่อมจะต้องเป็นที่ ครหา เป็นผู้ไม่มีสิทธิในทางมรดกหรือแม้แต่ नामสกุล อีกประการหนึ่งโดยธรรมชาติแล้วบุรุษเพศที่ ประสบความสำเร็จมีความเหลือเฟือเพื่อในทางการเงินหรืออำนาจนั้น มักจะมีความต้องการทางเพศ มากขึ้นด้วย ฉะนั้นการให้สิทธิจึงเป็นการป้องกันความชั่วทั้งฝ่ายบุรุษเพศและสตรีเพศทั้งสองฝ่าย อย่างเท่าเทียมกัน

จากการที่ชายมุสลิมมีภรรยาได้มากกว่า 1 คนนี้ ในขณะที่เดียวกันสามีต้องแบ่งเวลาให้ แก่ภรรยาทุกา คน อย่างยุติธรรมตามศาสนบัญญัติ และตามหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัว และมรดกที่ใช้ในสิ่งจังหวัดภาคใต้ มีผลให้สตรีไทยมุสลิมดังกล่าวเฉลี่ยเวลาอยู่ร่วมกับสามีในแต่ละปี น้อยกว่าสตรีที่มีครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว ซึ่งมีผลต่อจำนวนบุตรของสตรีด้วย

#### การวางแผนครอบครัว

อิมรอน มะลูลิม (2524 : 95 - 97) ได้กล่าวถึงการวางแผนครอบครัวไว้ดังนี้ "อิสลาม ถือว่าการมีบุตรมากหรือน้อยหรือไม่มีบุตรเลยนั้น ไม่อยู่ในอำนาจวิสัยของผู้ใดจะกำหนด ได้ ฉะนั้นแผนที่กำหนดไว้จึงไม่เป็นผลแต่อย่างใด ทั้งไม่มีใครบอกแน่นอนว่า ครอบครัวนั้นมีบุตร ไม่เกินเท่านั้น เท่านี้ เพราะไม่มีใครทราบดีและรับผิดชอบโดยตรง เท่ากับสามีภรรยาแต่ละครอบครัว การแนะนำให้จำกัดจำนวนบุตรถือ เป็นการก้าวร้าวต่อ เรื่องส่วนบุคคล กลับจะสร้างทุกข์ให้แก่ ครอบครัวอย่างไม่คาดคิดก็ได้" นอกจากนี้อิสลามยังมั่นใจว่าพระเจ้า เป็นเจ้า เป็นผู้ทรงประทานปัจจัย ยังชีพแก่ทุกชีวิต คน สัตว์ และพืช โดยไม่จำกัดจำนวน

ฉะนั้น การวางแผนครอบครัวจึงไม่ขัดด้วยหลักการของอิสลามคือ

1. วางแผนด้วยถือว่าตนมีความสามารถที่จะกำหนดเอาเองได้
2. วางแผนเพื่อให้ตนมีโอกาส เสพโลกิสุขโดยไม่ต้องรับผิดชอบ
3. วางแผนโดยกลัวความยากจน
4. กำหนดแผนเพื่อความเหมาะสมสำหรับสาธารณชน โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกและฐานะของแต่ละครอบครัว

การที่มีการคุมกำเนิดนั้น ศาสนาอิสลามถือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายและเสียหายแก่สังคมเท่ากับ เป็นการยุยงส่งเสริมให้เกิดการลักลอบทำผิดในเรื่องประเวณี อันเป็นสิ่งที่ขัดกับบัญญัติศาสนาและประเพณีอันดีงาม เนื่องจากผู้ที่ลักลอบร่วมประเวณีโดยมิชอบธรรมนั้นย่อมไม่มีความกังวลในเรื่องของการตั้งครรภ์เกิดขึ้น เพราะบุคคลจะเกรงกลัวต่อบทลงโทษของการลักลอบร่วมประเวณี สิ่งทีกลัวที่สุดคือการตั้งครรภ์ การประณามจากผู้อื่น และการรับผิดชอบเลี้ยงดู

โดยนัยนี้การวางแผนครอบครัวอิสลามอนุมัติให้เฉพาะรายบุคคล มีข้อยกเว้นแก่ฆาตชนทั่วไป คืออิสลามจะอนุมัติให้เฉพาะบุคคลเมื่อมีสาเหตุจำเป็นเท่านั้น เช่น หากบุคคลใดเห็นว่าภรรยาของตนจะต้องเสี่ยงชีวิตหรือมีภัยตามความเห็นของแพทย์แล้ว ก็จะถือว่าอนุมัติได้โดยไม่มีข้อตำหนิแต่อย่างใด เช่นเดียวกับ เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2524 : 327 - 328) ซึ่งกล่าวว่าการคุมกำเนิด อิสลามอนุญาตให้เฉพาะแต่รายที่เป็นอันตรายต่อชีวิตมารดาเท่านั้น และการคุมกำเนิดนี้มิได้หมายถึงการทำหมันเท่านั้น แต่หมายถึงทุกวิธีการ เช่น การใช้ยาเม็ด ยาฉีด ถุงยาง ห่วงอนามัย ฯลฯ แต่ศาสนาอิสลามได้ให้หลักอันเป็นการวางแผนครอบครัวที่มีประโยชน์ทั้งแม่ ลูก และครอบครัว คือให้มีการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาเป็นระยะเวลา 2 ปี นอกจากนี้ จิวรรณวรรณประเสริฐ (2527 : 59) ได้กล่าวถึงการวางแผนครอบครัวในทัศนะของอิสลามว่า อิสลามมีการวางแผนครอบครัวโดยวิธีง่าย ๆ เพื่อระงับการตั้งครรภ์ในการสมสู่ที่เรียกว่า "การหยุดยั้งกลางคัน" (withdrawal) เพื่อมิให้ส่งเชื้อสุมเข้าเพาะตัวในมดลูกของหญิงนั้น วิธีนี้เป็นวิธีการที่มีข้อขัดแย้งน้อยที่สุด เพราะเป็นการป้องกันมิให้เกิดการตั้งครรภ์ชั่วคราวหนึ่ง ประกอบกับศาสนาอิสลามมีทัศนคติเกี่ยวกับผู้เป็นลูกดังต่อไปนี้คือ (จิวรรณวรรณประเสริฐ 2527 : 55)

1. บุตร เป็นสิ่งที่พระอัลเลาะห์ประทานให้
2. บุตรสาวไม่ใช่เพศอัปยศ บุตรจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้
3. ห้ามฆ่าบุตร เพราะกลัวความยากไร้
4. บุตรคือเครื่องประดับชีวิต
5. สังคมรังเกียจลูกนอกสมรส

ซึ่งจากทัศนคติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การมีบุตรหรือการกำหนดจำนวนบุตรของชาวมุสลิม นั้น เป็นเรื่องของพระเจ้ามิใช่จะเป็นเรื่องที่กำหนดเองได้ จากการศึกษาของโนเดลและคณะ (2530 : 165) พบว่า ชาวไทยมุสลิมก็ดูจะยอมรับเรื่องการเว้นระยะการมีบุตรมากกว่าในเรื่อง

จำกัดขนาดครอบครัว มีเพียง 1 ใน 3 ของชาวมุสลิมที่กล่าวว่าตนเองคิดว่าการเว้นระยะการมีบุตรเป็นเรื่องขัดแย้งกับศาสนาอิสลาม ในขณะที่ 4 ใน 5 คิดว่า การจำกัดขนาดครอบครัวเป็นเรื่องที่ได้รับการต่อต้านจากศาสนา

ศาสนาอิสลามไม่เพียงแต่เข้ามากำหนดการดำเนินชีวิตในแง่ของการแต่งงานและการมีบุตรเท่านั้น ยังมีผลในแง่ของกฎหมายอีกด้วยโดยในเขต 4 จังหวัดภาคใต้ได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล ค.ศ. 1946 ขึ้น เพื่อใช้กับชาวมุสลิมโดยเฉพาะ โดยใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยมุสลิมด้วยกันและอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนการดำเนินการพิจารณาคดีของศาลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล มีบัญญัติว่าการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นตามความในมาตรา 3 ให้ดาโต๊ะยุติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณาพร้อมด้วยผู้พิพากษา ให้ดาโต๊ะยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม และลงลายมือชื่อคำพิพากษาที่พิพากษาตามคำชี้แจงนั้นด้วย คำวินิจฉัยชี้ขาดของดาโต๊ะยุติธรรมในข้อกฎหมายอิสลามให้เป็นอันเด็ดขาดในคดีนั้น

นอกจากหลักศาสนาแล้วจะได้อีกกล่าวถึงสภาพทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของสี่จังหวัดภาคใต้ เพื่อจะได้ เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสี่จังหวัดภาคใต้มากยิ่งขึ้น

### สภาพทางประชากร

ในปี พ.ศ.2530 สี่จังหวัดภาคใต้มีประชากรทั้งสิ้น 1,566,996 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรภาคใต้ทั้งหมด นราธิวาสเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดรองลงมาได้แก่ ปัตตานี ยะลา และสตูล แต่เมื่อพิจารณาระดับความเป็นเมืองจากจำนวนประชากรในเขตเทศบาลพบว่า จังหวัดยะลามีความเป็นเมืองสูงสุด และจังหวัดสตูลมีความเป็นเมืองต่ำสุด ดังข้อมูลที่แสดงไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลของสี่จังหวัดภาคใต้ ปี พ.ศ. 2530

จังหวัด	ในเขต	นอกเขต	รวม
สตูล	20,937	186,612	207,593
ยะลา	86,396	243,957	330,353
ปัตตานี	49,952	455,925	505,877
นราธิวาส	20,937	456,086	523,167
รวมทั้งภาคใต้	861,151	5,855,276	6,716,437

ที่มาของข้อมูล : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แผ่นพับประชากรประเทศไทย 31 ธันวาคม 2530, 2531.

ประชากรในสี่จังหวัดภาคใต้ประกอบด้วยประชากรท้องถิ่นที่อยู่มาดั้งเดิมและประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามา ประกอบกับที่มีประชากรบางส่วนย้ายถิ่นชั่วคราวไปทำงานในประเทศมาเลเซีย ดังนั้นจะได้กล่าวถึงสภาพการย้ายถิ่นและปัญหาที่เกี่ยวข้องของประชากรในสี่จังหวัดนี้ จากรายงานการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับเรื่องประชากรและการอนามัย มาลินี วงษ์สิทธิ์ และคณะ (2531 : 20 - 21) พบว่าประชากรในพื้นที่ส่วนหนึ่งจะเป็นประชากรท้องถิ่นที่อยู่มาดั้งเดิม อีกส่วนหนึ่งเป็นประชากรที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง รวมถึงย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อประกอบอาชีพประมง ขณะเดียวกันอาจมีประชากรบางกลุ่มที่ย้ายถิ่นออกไปยังจังหวัดอื่นหรือประเทศอื่นเพื่อประกอบอาชีพเป็นครั้งคราว ปัญหาจากการย้ายถิ่นของประชากรที่มาจากจังหวัดใกล้เคียงมีไม่มากนัก เนื่องจากมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ปัญหาสำคัญมักเกิดจากการย้ายถิ่นเข้าของกลุ่มประชากรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มักมาประกอบอาชีพเป็นลูกเรือประมง ปัญหาที่เกิดขึ้นตามาคือ เกิดแหล่งอบายมุข สถานเริงรมย์ ทำให้เมืองที่เคยสงบจำต้องเปลี่ยนแปลงไป คดีอาชญากรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น สำหรับการย้ายออกนั้นยังอยู่ในระดับต่ำ

ส่วนใหญ่เป็นการย้ายออกไปทำงานในประเทศมาเลเซีย เป็นการชั่วคราว ในช่วงที่ว่างจากการตัดยาง ซึ่งการย้ายออกไปทำงานในประเทศมาเลเซียนั้นย่อมได้รับผลกระทบทางอ้อม เรื่องวัฒนธรรมและประเพณี ทำให้เกิดความผูกพันและใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซียมากยิ่งขึ้น

### สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะปี พ.ศ. 2523 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปรากฏว่าสัดส่วนของประชากรในวัยแรงงานที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล คิดเป็นร้อยละ 63.1, 70.7, 71.6 และ 79.6 ตามลำดับ อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรในพื้นที่ได้แก่การทำสวนยาง สวนผลไม้ ทำนา ทำสวนปาล์ม ทำประมงขนาดเล็กตามชายฝั่ง นอกจากนี้ก็มีการรับจ้างทั่วไป พวกที่อยู่ในเมืองจะประกอบอาชีพค้าขาย แต่ก็มีชาวไทยมุสลิมส่วนน้อยที่ไปรับจ้างกริดยางหรือเกี่ยวข้าวในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

เมื่อคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่ จากคำตอบของผู้บริหารระดับสูงในพื้นที่ 4 จังหวัดดังกล่าว ส่วนใหญ่ตอบว่าฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่ก็มีประมาณ 4 รายที่ตอบว่าฐานะเศรษฐกิจต่ำกว่าเกณฑ์เพราะฐานะเศรษฐกิจแคบ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจกับภาคอื่น ๆ ปรากฏว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่นี้ดีกว่าทางภาคอีสานและภาคเหนือ แต่ต่ำกว่าภาคกลาง (มาลินี วงษ์สิทธิ์ และคณะ 2531 : 12)

### สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เหมือนชาวไทยโดยทั่วไป การสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยก็ดี วิถีชีวิตประจำวันก็ดี นิสัยใจคอก็ดีละม้ายคล้ายคลึงกับชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ มีสิ่งที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดก็คือการปฏิบัติศาสนกิจและดำรงตนอยู่ในคำสอนของชาวศาสนาโดยเคร่งครัดเท่านั้น ลักษณะความเป็นอยู่ก็มักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนน ประกอบอาชีพกสิกรรมตามฤดูกาล ไม่ค่อยตื่นตัวทางการเมืองและไม่ทะเยอทะยานจนเกินตัว เคารพปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี

ของท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด นิสัยใจคอโอบอ้อมอารี เชื่อเพื่อเชื่อแม่ รักสันติและ เติบโตขึ้นความเป็น  
 ธรรม รักศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมุสลิมใครจะดูถูกเหยียดหยามมิได้ เป็นอันขาด ไม่ค่อยจะยอมรับ  
 วัฒนธรรมภายนอกที่ไม่สอดคล้องกับหลักของศาสนา นอกจากนี้ชาวไทยมุสลิมยังมีความผูกพันต่อกัน  
 อย่างแน่นแฟ้น ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามได้สร้างเอกลักษณ์ของมุสลิมขึ้นโดย เฉพาะทั้งทางด้าน  
 ภาษาและศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความรู้สึก เป็นพวกเดียวกันจึงมีรุนแรง ดังจะพบเห็นได้  
 ว่าหากมุสลิมคนใดประพฤติผิดหลักของศาสนา เขาจะรู้สึกกระทบกระเทือนใจด้วยและหาทางระงับ  
 ยับยั้งหรือแก้ไข ซึ่งแตกต่างกับชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธที่มีน้อยจะมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน  
 หรือมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ชาวไทยพุทธมักจะถือว่าธุระไม่ใส่ใจเสียมากกว่าหากใครละเมิดคำสอน  
 ของศาสนา แต่ชาวไทยมุสลิมนั้นถือเป็นภารกิจที่จะต้องรับรู้และหาทางแก้ไข บางครั้งบางครั้งมาถึง  
 กับไม่คบค้าสมาคมกับคนที่ประพฤติผิดหลักของศาสนา ประกอบกับคำสอนของศาสนาอิสลามห้าม  
 สมรสกับคนต่างศาสนา นอกจากคนศาสนาอื่น เข้ารีต ด้วยเหตุนี้เองการก่อตั้งครอบครัวของชาว  
 ไทยมุสลิมจึงมีการสมรสกันในกลุ่มพวกที่นับถือศาสนาเดียวกัน จำนวนผู้นับถือศาสนาเดียวกัน จำนวน  
 ผู้นับถือศาสนาอิสลามจึงแพร่หลายได้อย่างรวดเร็ว (อุทัย หิรัญจิต 2521 : 45 -52)

ลักษณะโดยทั่วไปของครอบครัวชาวไทยมุสลิม ถ้าแยกเอาวัฒนธรรมบางอย่างที่สืบเนื่อง  
 มาจากการปฏิบัติทางศาสนาและการแต่งกายบางอย่างออกแล้ว ลักษณะโดยทั่วไปของครอบครัวก็  
 ได้ถือปฏิบัติตามแบบอย่างครอบครัวของชาวไทยทางภาคใต้ทั้งสิ้น

### สถาบันครอบครัว

ลักษณะครอบครัวโดยทั่วไปจัดเป็นครอบครัวใหญ่ นอกจากบิดามารดาและลูกา แล้วยังมี  
 มีคนอื่นมารวมอยู่ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ญาติพี่น้องของคู่สมรส ชายผู้เป็นสามีมีหน้าที่ให้ความ  
 อุปการะเลี้ยงดูบุตร ภรรยา ตลอดจนคนที่อยู่ในครอบครัวทั้งหมดโดยทั่วถึงกันถือว่าผู้ชายเป็นใหญ่  
 กว่าหญิง บิดาจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นหัวหน้าครอบครัว มีสิทธิ์และอำนาจมากกว่าคนอื่นา ใน  
 การจัดทรัพย์สินเงินทองภายในครอบครัว เคารพ เชื้อพังกันตามลำดับอาวุโส ผู้มีอาวุโสน้อยต้อง  
 เคารพ เชื้อพังกันผู้มีอาวุโสมากที่สุด ลูกย่อมเคารพบิดามากที่สุด รองลงมาคือมารดา น้องๆ ต้อง  
 เคารพ เชื้อพังกัน พี่ ส่วนใหญ่ครอบครัวซึ่งมีปู่ย่า ตายาย ทุกคนต้องให้การเคารพและ เชื้อพังกันปู่ย่า  
 ตายายเป็นอย่างสูง มีความผูกพันกันทางสายโลหิต บิดามารดามีความรักใคร่ผูกพันกับลูกา เสมอ

แม้ว่าต่างจะมี เข้ามามี เรือนแยกครอบครัวกันออกไปแล้ว บิดามารดาก็จะคอยติดตามดูแลลูกของตน อยู่ตลอดเวลา ส่วนลูกที่ยัง เป็นโสดแม้จะ เติบโตมากแล้วก็ยังไม่อยากแยกออกไปอยู่ตามลำพัง ยัง คงคิดอยู่กับบิดามารดาตลอดไปไม่ว่าจะ เป็นลูกหญิงหรือลูกชาย และถือว่าเป็นหน้าที่ของลูกหลานที่ จะพึงให้ความอุปการะ เลี้ยงดูแก่ญาติผู้ใหญ่ทุกคนในครอบครัว ต่างให้ความร่วมมือกันในการทำ มาหากินเท่าที่จะช่วยกันได้ กล่าวคือลูกๆ จะต้องช่วยปฏิบัติงานบ้าน ลูกชายคนโตมักจะออกไปช่วย บิดามารดาประกอบภารงานนอกบ้าน ลูกหญิงคนโตจะช่วยมารดาดูแลบ้านและน้องๆ ลักษณะสำคัญของ ครอบครัวไทยซึ่งเป็นพื้นฐานยืนมาตั้งแต่ดั้งเดิมนั้น ชาวพื้นเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้แม้ว่า จะได้รับนับถือศาสนาอิสลามไปแล้ว ก็ยังคงรับ เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษไทยดั้ง เดิม (กอง ประสานราชการ, กรมมหาดไทย 2506 : 1 - 2 อ้างถึงใน ขจัดภัย บุรุษพัฒนา 2516 : 145)

### ภาษา

โดยปกติชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ภาษาพูดจากันในธุรกิจประจำวัน ปะปนกันอยู่ 2 ภาษาคือ ภาษาไทยและภาษามลายู แต่ภาษาที่นิยมพูดกันมากคือภาษามลายูและก็ ปรากฏว่ามีเพียง 3 จังหวัดเท่านั้นคือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ส่วนจังหวัดสตูล นิยมพูดภาษาไทยกันอย่างกว้างขวาง การที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชาชนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีการติดต่อกับผู้คนในรัฐของสหพันธรัฐมาเลเซียมากกว่าประชาชนในจังหวัดสตูล วัฒนธรรมทางภาษาของสหพันธรัฐมาเลเซียจึงถ่ายทอดสืบเปลี่ยนกันไปมาทั้ง 3 จังหวัดได้มาก อัน ภาษามลายูซึ่งกล่าวกันว่าเป็นภาษาที่ชาวไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดใช้พูดจากันนั้น มีอักษรยาวีเป็นตัว อักษร (อุทัย หิรัญโศ 2521 : 45 - 52)

มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือว่าคนมุสลิมควรจะพูดภาษามลายูได้ เพราะมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามโดยใช้ภาษามลายูเป็นสื่อ ความจริง ศาสนาอิสลาม เขียนไว้ เป็นภาษาอาหรับหรือภาษาอาราบิก อันได้แก่พระคัมภีร์อัลกุรอานแต่ มุสลิมในประเทศยังรู้ภาษาอาหรับในวงแคบ การสอนศาสนาอิสลามในบอเนาะ (โรงเรียนสอน ศาสนาอิสลาม) ต่างๆ ได้ใช้ภาษามลายูทั้งสิ้น ภาษามลายูได้มีอิทธิพลต่อมุสลิมในเรื่องอื่นๆ ด้วยกล่าวคือ ทำให้ไม่นิยม เรียนภาษาไทย และไม่พยายามพูดภาษาไทยกับคนไทย การที่มุสลิมใน ชนบทไม่ยอมพูดภาษาไทย ซึ่งอาจจะพูดไม่ได้หรือพูดได้แต่ไม่พูดก็ตาม เป็นปัญหาทางการปกครอง



และ เป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจต่อกันระหว่างคนไทยกับมุสลิม เป็นอย่างยิ่ง (ขจัดภัย  
บุรุษพันธ์ 2519 : 163)

ปัญหาการไม่ชอบเรียนภาษาไทยและพูดภาษาไทยของมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เกิดจากความเชื่อในศาสนาส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่มีความจำเป็นในการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เพราะสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยคนที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาอื่น การติดต่อกิจกักตวงอยู่เฉพาะคนมุสลิมซึ่งพูดภาษามลายูทั้งในด้านศาสนานั้นมุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้ ต้องเผยแพร่และต้องปฏิบัติตามศาสนบัญญัติการเรียนรู้ศาสนาของมุสลิม ซึ่งต้องไปเรียนที่โรงเรียนเอกชนอะ ตะครุผู้สอนใช้ภาษามลายูเป็นสื่อ ตำราที่เกี่ยวกับศาสนาก็เป็นภาษามลายูทั้งเล่ม ที่เขียนเป็นภาษาไทยแทบไม่มีเลย ฉะนั้น มุสลิมจึงผูกพันอยู่กับภาษามลายูอีกทั้งลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยของมุสลิมอยู่กัน เป็นกลุ่มในละแวกบ้านเดียวกัน ทุกคนพูดภาษามลายู แม้ข้าราชการที่นับถือศาสนาพุทธก็นิยมพูดภาษามลายู เพราะ เป็นทางเข้าถึงประชาชนได้มากกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้โอกาสที่ไทยมุสลิมจะพูดภาษาไทยจึงแทบไม่มี ส่วนผู้ที่พูดภาษาไทยได้ซึ่งมี เป็นจำนวนน้อยมักจะเป็นพวกข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนที่อยู่ในบริเวณที่ตั้งตัวจังหวัดและอำเภอหรือย่านการค้าใหญ่ๆ ที่เหลือก็เป็นชุมชนตามตำบลหมู่บ้าน ซึ่งผู้คนใช้ภาษามลายูเป็นหลัก (ขจัดภัย บุรุษพันธ์ 2519 : 167)

### การศึกษา

ในด้านการศึกษา อิสลามส่งเสริมการศึกษาโดยถือเป็นหน้าที่ เหนือมุสลิมชายหญิงทุกคน จุดหมายของการศึกษาเพื่อการรู้จักพระเจ้าและ การดำเนินชีวิตถูกต้อง ตามครรลองของอิสลาม ส่งเสริมการใช้เหตุผล ค้นคว้าทดลอง นั่นคือการศึกษาธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพื่อจะ ได้ เข้าใจกฎธรรมชาติตามหลักวิทยาศาสตร์ อีกทั้งศึกษาชีวิตและ เรื่องราวของมนุษย์ เพื่อความเข้าใจถึงจุดหมายปลายทางและหลักการดำเนินชีวิตที่แท้จริง นอกจากนั้นให้ศึกษาวิชาชีพเพื่อใช้ประกอบอาชีพในโลกนี้ และสร้างความเจริญทางวัตถุบนพื้นฐานทางด้านจิตใจ นอกจากนั้นนับ เป็นหน้าที่สำหรับมุสลิมทุกคนที่จะต้องศึกษาให้รู้หลักการทางศาสนาคืออ่านและ เข้าใจในความหมายของ พระคัมภีร์กุรอาน เพื่อนำไปปฏิบัติให้เป็นผลในการดำรงชีวิตตามแบบฉบับของนบีโมฮัมหมัด และเพื่อความเจริญ ความผาสุกแห่งชีวิต (ขจัดภัย บุรุษพันธ์ 2519 : 126)



ดังนั้น จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมนิยมส่งบุตรหลานที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ เข้าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (โรงเรียนปอเนาะ) (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ และคณะ 2527 : 46)

### การแต่งกาย

ชาวไทยมุสลิมมีการแต่งกายที่แตกต่างไปจากประชาชนส่วนอื่นของประเทศไทยคือผู้ชายนุ่งผ้าโจรังกาโป สวมเสื้อคอกลมบ้าง เสื้อเชิ้ตบ้าง บางคนมีฐานะดีก็นุ่งกางเกงและสวมโจรังกาหรือใช้โจรังกาพันทับชั้นนอกอีก ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าโจรังกาเต๊ะ (ปาเซาะ) ใส่เสื้อแบบชะวาและมีผ้าคลุมศีรษะหรือโหล่ ทั้งผ้าโจรังกาเต๊ะ เสื้อ และผ้าคลุมจะเป็นคนละสีกัน ส่วนมากมักจะใช้สีจืดจาง เช่น สีแดงมากกว่าสีอื่นา ผู้ชายนิยมไว้ผมทรงสั้นหรือบางคนก็โกนผมสวมหมวก บางคนใช้ผ้าโพก หมวกของชาวมุสลิมมี 2 สี หมวกสีดำ เรียกว่า ซอเกาะ ผู้ที่เป็นมุสลิมสวมได้ทั่วไปผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมจอย่ำสวมหมวกดำ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเข้าใจผิดว่าถูกคนมุสลิม สำหรับหมวกขาวนั้นเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาโดยตรง ผู้สวมหมวกนี้คือฮัจยี หรือหะยี หรือผู้ศึกษาวิชาศาสนาอิสลาม เช่น โต๊ะปาเก หรือผู้ศึกษาในปอเนาะ ปัจจุบันการเดินทางไปแสวงบุญที่เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบียมีมากขึ้น การแต่งกายของโต๊ะหะยีจึงคล้ายไปทางชาวอาหรับมากขึ้น หมวกที่สวมอาจใช้สีเลือดหมู มีเสื้อคลุมสีดำ (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์ 2519 : 148)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าจากการที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับสถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษา การปกครอง ตลอดจนการสมรสและการหย่า ซึ่งเกี่ยวข้องกับอายุแรกสมรส รูปแบบการสมรส ทศนคติต่อการมีบุตร ความเชื่อทางศาสนาที่มีต่อการวางแผนครอบครัวนั้น ได้ส่งผลต่อจำนวนบุตรและจำนวนบุตรที่ปรารถนาของชาวไทยมุสลิมด้วย ซึ่งในบทต่อไปจะได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่ปรารถนาที่แตกต่างกันของสตรีมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้